

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (print) ISSN 2663-0273 (online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Анастасія Олександрівна ПЕРФІЛЬЄВА

Кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних відносин і аудиту,
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»,
пр. Д.Яворницького, 19, Дніпро, 49005, Україна

E-mail: perfilieva.a.o@nmu.one, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9828-3704>

УДК 327.8

**СТРАТЕГІЧНИЙ ВИМІР ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ІЗРАЇЛЮ**

Received 18 October 2023; revised 01 November 2023; accepted 02 November 2023

DOI: 10.15421/352327

Анотація

Стаття присвячена проблемі технологізації інформаційно-аналітичної діяльності як стратегічного напрямку зовнішньої політики Ізраїлю. Мета дослідження – з'ясування змісту інформаційно-аналітичних технологій та їх значення в розробці та здійсненні зовнішньої політики Ізраїлю. Інформаційно-аналітичне забезпечення розглядається як елемент організації роботи зовнішньополітичного відомства Ізраїлю, головне завдання якого полягає в аналітичному забезпеченні діяльності держави з планування та реалізації стратегії національного розвитку і стратегії національної безпеки. Охарактеризовано, що інформаційно-аналітичні технології охоплюють набір сучасних інформаційних технологій з використанням технічних можливостей новітніх розробок у сфері комунікації, обробки та поширення інформації. Розкрито, що інформаційно-аналітична діяльність здійснюється спеціалізованими структурами за допомогою комплексу організаційних заходів і методичних прийомів під час вивчення явищ, що мають стратегічне значення для оптимізації зовнішньої політики Ізраїлю. Визначено, що функціональність інформаційно-аналітичних технологій зберігається за умов процедурного дотримання послідовності оперування даними на основі комплексного підходу та на основі залучення відповідних інформаційних ресурсів і репрезентативних джерел. Доведено, що комплекс інформаційно-аналітичних технологій у зовнішній політиці Ізраїлю покликаний здійснювати аналіз складних і мінливих загроз та викликів, з якими зітворюється країна, а також забезпечувати процеси планування, розробки та реалізації зовнішньополітичних рішень з подальшою оцінку їх наслідків в довгостроковій та короткостроковій перспективі.

Ключові слова: *Ізраїль, зовнішня політика, стратегія, технологія, інформаційно-аналітичні технології, національна безпека, національний розвиток.*

**STRATEGIC DIMENSION OF INFORMATION AND ANALYTICAL TECHNOLOGIES
OF ISRAEL'S FOREIGN POLICY**

Abstract

The article is devoted to the problem of technologization of information and analytical activity as a strategic direction of Israel's foreign policy. The purpose of the study is to clarify the content of information and analytical technologies and their importance in the development and implementation of Israel's foreign policy. Information and analytical support is considered as an element of the organization of the work of the foreign policy department of Israel, the main task of which is to provide analytical support for the state's activities in the planning and implementation of the national development strategy and the national security strategy. It is characterized that information and analytical technologies include a set of modern information technologies using the technical capabilities of the latest developments in the field of communication, processing and dissemination of information. It has been revealed that information and analytical activities are carried out by

specialized structures with the help of a complex of organizational measures and methodical techniques during the study of phenomena that are of strategic importance for the optimization of Israel's foreign policy. It was determined that the functionality of information and analytical technologies is preserved under the conditions of procedural compliance with the sequence of data operation on the basis of a comprehensive approach and on the basis of the involvement of relevant information resources and representative sources. It has been proven that the complex of information and analytical technologies in Israel's foreign policy is designed to analyze the complex and changing threats and challenges that the country faces, as well as to ensure the processes of planning, development and implementation of foreign policy decisions with the subsequent assessment of their consequences in the long and short term.

Keywords: *Israel, foreign policy, strategy, technology, information and analytical technologies, national security, national development.*

Постановка проблеми.

Ефективність зовнішньої політики держави за сучасних умов глобалізації значною мірою визначається якісним використанням зовнішньополітичних комунікативних технологій, серед яких особливе місце посідають інформаційно-аналітичні технології. В цілому, сучасний стан міжнародного середовища передбачає системний обмін інформаційними потоками між акторами. В цьому контексті інформаційно-аналітичні технології постають найпоширенішими технологіями у системі міжнародних комунікацій. Використання інформаційно-аналітичних технологій в зовнішній політиці держави передбачає створення спеціальних інформаційно-аналітичних структур, які за своїм функціональним призначенням будуть зосереджені на виконанні завдань, пов'язаних зі збором, обробкою та інтерпретацією інформації для прийняття оптимальних політичних рішень у справі реалізації та захисту національних інтересів держави в цілому і позиціонуванні країни в міжнародному просторі зокрема. Досвід держави Ізраїль в практиках використання інформаційно-аналітичних технологій у зовнішній політиці має непересічний інтерес з огляду на різноплановість, технічне забезпечення та унікальний організаційний, менеджерський супровід такої діяльності. Тож, предметом дослідження є інформаційно-аналітичні технології у зовнішній політиці Ізраїлю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Очевидно, що усебічне дослідження інформаційно-аналітичних технологій у зовнішній політиці зіштовхується з низкою

об'єктивних перешкод у вигляді обмеженого доступу до інформації, яка може мати грифи обмеженості в доступі через прямий зв'язок інформаційно-аналітичної роботи з питаннями стратегічного планування та захисту держави. Зазначена особливість визначає складність у пошуку та відборі наукових джерел, здатних допомогти у справі вивчення проблематики, пов'язаної із дослідженнями використання інформаційно-аналітичних технологій у зовнішній політиці будь-якої держави. Ізраїль – не виняток. Але варто додати, що складнощі в джерельному забезпеченні подібних наукових розвідок у випадку Ізраїлю посилюються перманентним геополітичним напруженням навколо цієї держави, яке зумовлює агресивну інформаційну активність зовнішньополітичних структур країни, яка змушена постійно захищатися і обґрунтовувати свої дії із захисту для підтримки власного реноме демократичної, цивілізованої країни, яка, в цілому, намагається дотримуватися норм та принципів міжнародного права. За таких умов держава не може уникнути небезпек, пов'язаних із масованим використанням пропаганди. Тож і джерела, які висвітлюють практики інформаційно-аналітичних технологій Ізраїлю, змістовно весь час перебувають на вістрі боротьби з пропагандистським впливом на користь об'єктивізації уявлень про дійсність, цілі, методи та результати використання інформаційно-аналітичних технологій у зовнішній політиці Ізраїлю. В цілому, серед масиву джерел, пов'язаних з дослідженням зовнішньої політики Ізраїлю, її технологічного виміру та стратегічного змісту, варто відзначити наукові розвідки Левіта А., Аль Баяті, Сіман-Това

Д., Міхлін-Шапір В., Фрідмана О., Ткачука П., Гули Р., Сивак О., Климчук О., Кравченка Р., Вітринської О., Айзенкота Г., Сібоні Дж., Амідрора Й., Войтовського К., Сенченко О., Гільбоє Е., Климчук І. та інших.

Мета дослідження – з'ясування змісту інформаційно-аналітичних технологій та їх значення в розробці та здійсненні зовнішньої політики Ізраїлю.

Методологічною основою дослідження є системний підхід, який дозволив відтворити узгодженість структури і складових зовнішньої політики Ізраїлю і виявити причини «пробуксовування» інформаційно-аналітичних технологій в практиках оптимізації політичних рішень держави на певному етапі розвитку країни через домінування настанов про першочерговість обґрунтування військових дій як основи зовнішньополітичної комунікації. В якості допоміжного методу дослідження використано аксіологічний підхід, оскільки аксіологічні аспекти зовнішньополітичної комунікації Ізраїлю покладено в основу конструювання політичного проекту захисту і розвитку держави.

Виклад основного матеріалу.

Для здійснення діяльності в межах забезпечення органів державної влади необхідними даними для прийняття оптимальних політичних рішень спеціальні структури зосереджуються на відстеженні та аналізі інформації з відкритих і закритих джерел, тож очевидно, що інформаційно-аналітичні технології на пряму пов'язані з функціонуванням розвідки. В цілому, «зміст інформаційно-аналітичних технологій полягає у пізнанні сутності, причин, тенденцій розвитку подій і явищ на світовій арені, розгляді і оцінці ситуацій, виробленні на основі аналізу і обробки міжнародної інформації висновків, рекомендацій, коментарів для ухвалення відповідних рішень» [Льницька 2016]. Інформаційно забезпечуючи стратегічні рішення керівництва держави, інформаційно-аналітичні технології спрямовані на моніторинг даних, які стосується забезпечення національної безпеки і захисту національних інтересів держави, збір і аналіз відкритої та прихованої інформації про чинники і способи впливу на державу, прогнозування

і вироблення рекомендацій щодо реагування на виклики та загрози, з якими зіштовхується держава на міжнародній арені. Тож очевидно, що інформаційно-аналітичні технології реалізуються на двох рівнях: інформаційному і аналітичному. На інформаційному рівні здійснюється пошук, збір, поширення інформації. На аналітичному рівні відбувається обробка отриманої інформації з метою її впорядкування, узагальнення, класифікації та розробки на її основі рекомендацій та прогнозів. Фактично, метою аналітичної роботи є приведення розрізнених повідомлень і даних у логічну цілісність, яка розкриває причинно-наслідкові залежності в об'єктивній реальності політичного життя.

Держава Ізраїль з моменту свого створення опинилася у складному геополітичному становищі, перебуваючи в оточенні територіально більших держав зі сформованою інфраструктурою, власними військово-технічними комплексами, але найголовніше – з державною ідеологією, яка є протиставленою Ізраїлю на релігійному ґрунті. Тож, за таких умов Ізраїлю довелося і доводиться постійно вдосконалювати інструменти власної зовнішньої політики, що практично дорівнюється діям зі збереження держави. Інформаційно-аналітичні технології в цій справі посідають чільне місце, оскільки забезпечують виживання країни в умовах фактично ворожого оточення вже протягом багатьох десятиліть. З огляду на те, що через особливості історичного шляху розвитку держави ізраїльська зовнішня політика розвивалася тривалий час у вельми обмеженому контексті домінування військових операцій з метою розширення життєвого простору, країна зіштовхнулася з проблемою інформаційного забезпечення воєнних кампаній для обґрунтування своїх дій. Внаслідок такого підходу виник очевидний дисбаланс в інформаційно-аналітичній діяльності, яка обслуговувала переважно завдання виправдання жорстких дій Ізраїлю і забезпечення належною розвідувальною та аналітичною інформацією для здійснення нових військових операцій. Але подібний підхід в ХХІ столітті в цілому суперечить загальній тенденції в світових практиках, пов'язаних з так званою «м'якою

силою», яка в подальшому здобула розвитку в практиках «розумної сили». Тож, якісні зрушення у зовнішньополітичному процесі Ізраїлю стали можливими завдяки врахуванню такого тренду і відповідного вибудовування зовнішньої політики, яке потягло за собою і певні трансформації в інформаційно-аналітичних технологіях. За нових підходів інформаційно-аналітичні технології в зовнішній політиці Ізраїлю розширили свою функціональність, вийшовши за межі переважного обґрунтування використання «жорсткої сили».

Стратегія розвитку Ізраїлю загалом ґрунтується на сталому припущенні, що політика стримування та мирні договори у відносинах із сусідами можуть будь-якої миті зруйнуватися [Войтовський 2022]. З огляду на це, країна постійно має бути готовою до нав'язаної війни. Тож Ізраїль має діяти у зовнішній політиці загалом на основі оборонної стратегії, покликаної забезпечити існування держави [Amidor 2021]. В цілому, концепція національної безпеки створює певну систему координат, яке скеровує національні зусилля та визначає пріоритети у військовій сфері, у сфері розвідки, у відповідних дипломатичних та економічних вимірах. Концепція національної безпеки забезпечує формулювання принципів, які можуть допомогти в довгостроковому плануванні національного розвитку, а також у встановленні пріоритетів і розподілі ресурсів. Але важливо зазначити, що Стратегію національної безпеки Ізраїлю ніколи не затверджували офіційно, умовно в державі існує «оперативна стратегія», яка є набором завдань поточного моменту, у відповідності до базових цінностей щодо збереження і легітимації держави Ізраїль. Тож, в цілому можна говорити про неформальність підходів у стратегічному плануванні, які вимагають від інформаційно-аналітичних структур постійної уваги до стану середовища існування Ізраїлю і аналізу викликів та загроз. Відсутність офіційно затвердженого концептуального документу дає можливість уряду Ізраїлю досить широко тлумачити розвиток ситуації у сфері національної безпеки і апіорі вживати заходів у відповідності до ситуації, не обмежуючи себе якимись формальностями. Більша сво-

бода дій виправдовується специфікою положення країни в регіональній системі відносин і наявністю перманентних екзистенційних викликів. Зрозуміло, що обговорення питань безпеки країни відбувається за зачиненими дверима урядових кабінетів але за участю експертно-аналітичних структур. В ізраїльській політичній практиці існує термін «хуц ва-бітахон», переклад якого означає «зовнішня політика і безпека». Фактично, це означає тісний взаємозв'язок розробки і здійснення політики безпеки в контекст захисту і міжнародних відносин. Ізраїльська система інформаційно-аналітичного супроводу функціонування держави включає військову та невійськову складові. З першого боку це – Відомство розвідки і спеціальних завдань (Моссад), Управління військової розвідки (АМАН), Загальна служба безпеки Ізраїлю (ШАБАК). Специфіка діяльності згаданих структур визначає обмеженість даних про їх роботу. В цілому, відомо про складну розгалужену систему і постійний взаємозв'язок між структурами, якій формально закріпленій у функціонуванні Комітету керівників розвідувальних служб країни. В складі Моссаду діє Інформаційно-аналітичне управління, яке забезпечує аналіз здобутої інформації та вироблення рекомендацій істеблїшменту держави. В структурі Моссаду є Дослідне управління, яке також опікується обробкою зібраної інформації, формуючи на її основі звіти про ситуацію в різних частинах світу [Сенченко 2021]. Невійськова складова представлена політичними, економічними, освітніми установами, серед яких провідну роль відіграє Міністерство закордонних справ. Проте, в цілому діяльність усіх структур підпорядковується затвердженим національним цінностям, які формують і відтворюють ідентичність нації, сенс її існування, бачення свого місця у світі. Оскільки екзистенційний характер загроз країні залишається незмінним, найперша цінність – справедливість існування єврейської держави, що заснована на тисячолітньому зв'язку між єврейським народом і землею Ізраїлю. Національні цінності визначають життєво важливі національні інтереси. Їх можна умовно об'єднати у кілька груп. Ключовий національний інтерес – захист і

розвиток Ізраїлю як національного дому єврейського народу. Роботу невійськового блоку доповнюють функціонуючі в країні аналітичні центри. У відповідності до даних Світового рейтингу аналітичних центрів, створеного під керівництвом Джеймса Макганна в межах реалізації програми Дослідження аналітичних центрів та громадянського суспільства Інституту Лаудера Університету Пенсільванії, за кількістю аналітичних центрів Ізраїль входить в першу двадцятку країн світу, маючи 69 установ [McGann 2019: 36]. На думку фахівців, регіональні особливості Близького Сходу відбиваються на практиках аналітики в Ізраїлі в частині того, що більшість аналітичних центрів працюють на базі університетів і залежать від державного фінансування, а також отримують спонсорську допомогу, гранти та контракти від міжнародних державних та приватних донорів [McGann 2019]. Найбільш рейтинговою аналітичною службою Ізраїлю є Інститут досліджень національної безпеки (INSS), який вбачає свою місію в аналізі політики та рекомендацій особам, які приймають рішення, громадським лідерам і стратегічній спільноті, як в Ізраїлі та за кордоном.

Водночас, умовно можна говорити про два режими функціонування усіх державних структур. Перший пов'язаний з наявним станом активних воєнних дій. Другий є режимом очікування або режимом «stand-by». Загалом, безпекові структури Ізраїлю покликані безперервно захищати державу під час миру, надзвичайних ситуацій і війн. Але одна з фундаментальних змін у системі безпеки останнього часу, це розроблення і ведення МАБАМ (скороч. з іврит. а-Маараха Бейн а-Мільхама – стратегія війни між війнами). Вона передбачає не тільки підготовку до війни в міжвоєнний період, але й ведення активних наступальних заходів з опорою на ефективну розвідку, яка здатна забезпечити спроможності раннього завчасного запобігання щодо намірів супротивника [Amidror 2021]. Зрозуміло, що така здатність є результатом постійного моніторингу інформаційного простору, збору і аналізу інформації, яка може допомогти в оцінці та прогнозуванні подальшого перебігу подій. Такого типу роботою опікується Дослідницький

відділ військової розвідки, відповідно, відомостей до широкого загалу щодо функціонування цього підрозділу майже не надходить.

Відносно нещодавно з'явилася змістовна публікація Вашингтонського інституту близькосхідної політики на чолі з колишнім начальником Генерального штабу Армії оборони Ізраїлю (ЦАХАЛ) генерал-лейтенантом (у відставці) Гаді Айзенкотом «Рекомендації зі стратегії національної безпеки Ізраїлю». В цьому дослідженні узагальнено досвід держави Ізраїль в сфері забезпечення національної безпеки. Серед іншого наголошується на тому, що формування заходів національної безпеки розпочинається з оцінки безпекового середовища, визначення основних джерел проблем і загроз, фіксації національних цінностей та інтересів, які підлягають захисту [Eisenkot 2019]. Основним інструментом реалізації доктрини національної безпеки є ЦАХАЛ, але це не єдина задіяна організація. Розвідувальне співтовариство також відіграє важливу роль у захисті Ізраїлю, зокрема Моссад і Служба загальної безпеки (Шабак), а в певних ситуаціях також Ізраїльська комісія з атомної енергії, Національне кіберагентство, ізраїльська поліція та служби швидкого реагування. У ширшому розумінні, Міністерство закордонних справ та інші відповідні державні відомства, які впливають на становище Ізраїлю у світі (та на його дипломатичну та економічну взаємодію), також повинні підтримувати керівні принципи оборонної доктрини та діяти відповідно. Дипломатичні ініціативи, розвідувальна діяльність і комерційні відносини, а також інші стратегічні інструменти є важливими інструментами позиціонування держави Ізраїль в регіоні та світі. Але дипломатичні та інші невійськові заходи не замінюють і не можуть замінити потребу в нарощуванні військового потенціалу, який має спиратися на великий розвідувальний корпус (пропорційно до свого розміру). Саме розвідка виконує місію з аналізу стратегічного середовища з метою раннього попередження про події та елементи, які можуть становити небезпеку, і відвернути загрози їх реалізації. Розвідка надає Ізраїлю можливість діяти без необхідності публічного застосування сили. Це здійснюється переваж-

но в контексті «стратегій війни між війнами». Також Ізраїль активно розвиває свої можливості кіберзахисту. Ці можливості, у міру того як вони стають все більш досконалішими, надають Ізраїлю потужні інструменти, які значно перевищують його фізичні та демографічні розміри, забезпечуючи міжнародне становище, яке можна перевести в досягнення на інших стратегічних аренах [Amidror 2021]. Вплив інформаційних технологій на зовнішню політику Ізраїлю відобразився на створенні Департаменту цифрової дипломатії, який є другим за чисельністю співробітників відділом Міністерства закордонних справ. Спеціалісти даного підрозділу здійснюють інтеграцію технологій зв'язку у таких мережах як «Twitter» («X»), «Facebook» і «YouTube» з професійними «інструментами» дипломатів для обслуговування цілей зовнішньої політики Ізраїлю [Al Bayati 2021]. Апарат цифрової публічної дипломатії бере на себе розробку комплексної стратегії для забезпечення координації між урядовими та напівдержавними установами у справі забезпечення інтерактивної комунікації, яка в цілому і відрізняє ізраїльську зовнішню політику як активну практику позиціонування країни в міжнародному інформаційному просторі за допомогою новітніх інструментів та методів. На думку дослідників, сьогодення характеризується наявною інтеграцією цифрової публічної дипломатії в процес ізраїльської зовнішньої політики [Al Bayati 2021]. Національне кібербюро Ізраїлю бере участь у розбудові основ кіберспроможності та виступає як платформа для військових операцій у сфері інформаційної війни, яка розглядається як перманентний стан країни.

Висновки.

Отже інформаційно-аналітичні технології за сучасних умов є основою для розробки та реалізації якісної зовнішньої і внутрішньої політики, оскільки забезпечують ухвалення та реалізацію оптимальних виважених рішень з урахуванням контексту, ресурсів, цілей і пріоритетів стратегії національного розвитку і безпеки. Інформаційно-аналітичні технології складаються з двох типів завдань. Перші зосереджені на зборі та пошуку інформації. Другі полягають в опрацюванні отриманої інфор-

мації. Тож, в цілому інформаційно-аналітичні технології як комплекси прийомів і процедур дозволяють отримувати необхідну інформацію для прийняття рішень у зовнішньополітичній діяльності з метою їх оптимізації і в такий спосіб впливати на ефективність зовнішньої політики. Основна ідея технологізації зовнішньої політики полягає в перетворенні процесу прийняття рішень на цілеспрямований процес діяльності з оптимізації позиціонування держави в міжнародному середовищі з урахуванням наявних даних про умови, контекст, ризики та наслідки. Тож, інформаційно-аналітичні технології отримують статус стратегічних оскільки дозволяють реалізувати ці завдання повною мірою і обґрунтувати рішення з позицій цілепокладання стратегії національного розвитку та безпеки. Розвиток інформаційно-аналітичних та інформаційно-комунікаційних технологій Ізраїлю активно підживлюється геополітичними потребами. Дослідження та розробки, пов'язані зі стратегією безпеки і стратегією національного розвитку традиційно мають значний вплив на економіку, освіту, науку, державне управління і політику Ізраїлю в цілому. Події 7 жовтня 2023 року активізували критику практик Хасбара (роз'яснення політики держави Ізраїль для внутрішньої та зовнішньої цільової аудиторії), але водночас вплинули на переоцінку значення залучення широких верств громадськості до інформування через соціальні мережі про Ізраїль та події, пов'язані з ним. Очевидно, що Ізраїль в подальшому буде активно використовувати соціальні мережі для поширення інформації як за офіційними, так і неформальними каналами за допомогою мережі, але загальна координація такої інформаційної діяльності буде здійснюватися Міністерством закордонних справ. Аналітики зауважують, що події жовтня 2023 року стали наслідком хибної політичної, розвідувальної та оперативної концепції. Тож по завершенню гострої фази конфлікту у секторі Газа Ізраїлю не уникнути нових розслідувань і аудиту внутрішньої та зовнішньої політики, за якими відбудуться концептуальні зміни у використанні як військових, так і невійськових компонентів інформаційно-аналітичних технологій у зовнішній політиці країни.

Бібліографічні посилання

- Amidror, Y. (2021). *Israel's National Security Doctrine*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://jiss.org.il/en/amidror-israels-national-security-doctrine/> (дата звернення: 10.10.2023)
- Eisenkot, G., Siboni, G. (2019). *Guidelines for Israel's National Security Strategy*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/guidelines-israels-national-security-strategy> (дата звернення: 08.10.2023)
- McGann, J. (2019). *2018 Global Go To Think Tank Index Report*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://cebrap.org.br/wp-content/uploads/2019/02/2018-Global-Go-To-Think-Tank-Index-Report.pdf> (дата звернення 12.10.2023)
- Al Bayati, M. (2021). Employing digital diplomacy in foreign policy: Israel as a model. *International Affairs and Global Strategy*, 90. DOI: 10.7176/IAGS/90-05.
- Войтовський, К. (2022). *Досвід Ізраїлю щодо формування стратегії національної безпеки*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dosvid-izrayilyu-shchodo-formuvannya-stratehiyi-natsionalnoyi> (дата звернення 10.10.2023)
- Ільницька, У. (2016). *Інформаційно-аналітичні технології у системі міжнародних комунікацій та механізми їх реалізації зовнішньополітичними органами державної влади*, в: *Актуальні проблеми міжнародних відносин та зовнішньої політики. Матеріали III Регіональної науково-теоретичної конференції (Львів, 24 березня 2016 р.)*. Львів: НУ ЛП, 14-16.
- Сенченко, О. (2021). Аналітичні центри країн Сходу. *Вісник книжкової палати*, 5, 33-39. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.5\(298\).33-39](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.5(298).33-39)

References

- Al Bayati, M. (2021). Employing digital diplomacy in foreign policy: Israel as a model. *International Affairs and Global Strategy*, 90. DOI: 10.7176/IAGS/90-05.
- Amidror, Y. (2021). *Israel's National Security Doctrine*. Retrieved October 10, 2023 from <https://jiss.org.il/en/amidror-israels-national-security-doctrine/>
- Eisenkot, G., Siboni, G. (2019). *Guidelines for Israel's National Security Strategy*. Retrieved October 08, 2023 from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/guidelines-israels-national-security-strategy>
- Ilynska, U. (2016). *Informatsiino-analitychni tekhnolohii u systemi mizhnarodnykh komunikatsii ta mekhanizmy yikh realizatsii zovnishnopolitychnymy orhanamy derzhavnoi vlady* [Information and analytical technologies in the system of international communications and the mechanisms of their implementation by foreign policy bodies of state power], in: *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn ta zovnishnoi polityky. Materialy III Rehionalnoi naukovo-teoretychnoi konferentsii (Lviv, 24 bereznia 2016 r.)*. Lviv: NU LP, 14-16.
- McGann, J. (2019). *2018 Global Go To Think Tank Index Report*. Retrieved October 12, 2023 from <https://cebrap.org.br/wp-content/uploads/2019/02/2018-Global-Go-To-Think-Tank-Index-Report.pdf>
- Senchenko, O. (2021). *Analitychni tsentry krain Skhodu* [Analytical centers of the countries of the East]. *Visnyk knyzhkovoї palaty*, 5, 33-39. DOI: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.5\(298\).33-39](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2021.5(298).33-39)
- Voitovskyi, K. (2022). *Dosvid Izrailiu shchodo formuvannia stratehii natsionalnoi bezpeky* [Israel's experience in forming a national security strategy]. Retrieved October 10, 2023 from <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/natsionalna-bezpeka/dosvid-izrayilyu-shchodo-formuvannya-stratehiyi-natsionalnoyi>